

Het 'economische wonder' van president Milei begint barsten te vertonen

In het kort

De Argentijnse president Javier Milei temperde met zijn libertaire beleid de inflatie en boekte een begrotingsoverschot, een wereldwijd spraakmakende ontwikkeling.

Maar op straat in Buenos Aires is de voorspoed nauwelijks merkbaar: energie- en zorgkosten stegen en ondernemers vallen om door geschrapte regelingen.

Milei's hervormingen stuiten op weerstand bij tussentijdse verkiezingen in de provincie Buenos Aires, al zien economen zijn harde koers als onvermijdelijk na jaren van wanbeleid.

Het 'economische wonder' van de Argentijnse president Javier Milei begint barsten te vertonen. Economen prijzen zijn succes in het terugdringen van de inflatie en het begrotingsoverschot, maar Argentinië zucht onder faillissementen, hogere kosten en slinkende reserves. Houdt Milei's harde hervormingskuur stand?

Voor beleggers was Javier Milei lange tijd een droompresident. Sinds zijn verkiezing eind 2023 verdubbelde de Merval-aandelenindex en stegen de obligatierendementen fors. De 'Milei-rally' rust op twee pijlers: de econoom-president bracht de slepende inflatie terug van 211% naar een verwachte 27% dit jaar en leverde voor het eerst in veertien jaar een begrotingsoverschot door zijn kettingzaag in de overheidsuitgaven te zetten.

De zelfverklaarde 'anarchokapitalist' vormt de streng gereguleerde economie van Argentinië in rap tempo om tot een vrijemarktsysteem. Jarenlang werden tekorten gedicht met de geldpers, met geldontwaarding en staatsbankroeten tot gevolg. Milei reduceerde het aantal ministeries van negentien naar acht, goed voor besparingen ter waarde van 5,4% van het bbp. In een video die viraal ging, haalt hij ze één voor één van een bord: 'Afuera!' (weg ermee).

Daarmee was Milei een inspiratiebron voor de Amerikaanse efficiëntietaskforce Doge van Elon Musk én voor de Nederlandse politieke partijen JA21 en de Libertaire Partij, die inmiddels met 'de zaag' door Den Haag willen en hem prijzen als vrijheidssrijder. Ook buitenlandse economen prijzen zijn macroprestaties.

Maar op straat in Buenos Aires begint het verhaal van Milei barsten te vertonen: bedrijven vallen om, winkels sluiten de deuren en verarmde gepensioneerden protesteren bij het Congres. Na een vroege electorale nederlaag in aanloop naar de tussentijdse verkiezingen in oktober groeit de twijfel: is het economisch wonder in Argentinië niet vooral een belofte gebleken?

Bijwerkingen

Milei's inflatiekentering en begrotingsoverschot zijn het resultaat van een radicale shocktherapie met zware bijwerkingen. Sinds subsidies en prijsplafonds zijn gesneuveld, zijn voor miljoenen gezinnen de kosten van energie, vervoer en zorg geëxplodeerd. Argentijnen houden de hand op de knip, met in het tweede kwartaal een terugval in de groei tot gevolg.

Mensen met een laag inkomen draaien op voor de diepe bezuinigingen, terwijl belastingen voor de agro-industrie en de mijnbouw zijn verlaagd. 'In het buitenland prijzen ze Milei, maar zijn economisch wonder is enkel voor de gegoeden', zegt de 66-jarige Margarita Aillapán, voormalig huishoudhulp. Het parlement had ingestemd met een verhoging van het basispensioen (320.000 peso, zo'n €206) per maand, maar Milei trof dat besluit met een veto, nadat zijn regering eerder al in medicatie had gesnoeid. 'Een leven lang droomde ik van mijn pensioen, nu moet ik beknibbelen op fruit', zegt Aillapán.

Ook de inflatiekentering heeft een hoge prijs. Om prijsstijgingen in te tomen heeft Milei de officiële wisselkoers kunstmatig stabiel gehouden. Dat is een beproefd recept om verkiezingen te winnen, maar de methode mondt vaak uit in een valutacrisis. Het 'anker', dollars verkopen om de peso te stutten, betekende dat de toch al uitgeputte valuta-reserves van de centrale bank nog miljarden kleiner werden.

Dankzij de 'goedkope' dollar reizen Argentijnen die het zich kunnen veroorloven nu massaal naar Brazilië, waar ze reals kopen met dollars. Door deze vraag holt de dollarvoorraad verder uit en ook relatief goedkope invoer zorgt ervoor dat de dollars het land uitstromen. Economen waarschuwen voor een scenario dat zich in Argentinië al herhaaldelijk heeft voorgedaan: dollars verbranden tot de kluis van de centrale bank leeg is en de peso opnieuw keldert.

Wet van de jungle

Voor handelaren in de textielwijk Once in Buenos Aires is de overgewaardeerde wisselkoers meer een vloek dan een zegen. De 'dure' peso schaadt de concurrentiekracht van de tweede economie van Zuid-Amerika. Invoer uit China overspoelt de markt, geholpen door het schrappen van invoerbarrières. Bovendien hebben mensen minder geld om uit te geven.

Ondernemers zien hun omzet instorten. Jonathan Faez, eigenaar van drie lingeriewinkels, toont de dozen onverkochte voorraad in de opslag boven zijn winkel. Normaal koopt Faez bij lokale producenten, maar ook hij grijpt nu naar goedkopere import. 'Argentinië kan niet concurreren met China. Ik pleit niet voor Trump-heffingen, maar dit is de wet van de jungle.'

Volgens koepel IPA streken sinds Milei's aantreden al 12.000 kleine en middelgrote bedrijven de vlag. Zij kampen met ingestorte vraag én felle concurrentie uit het buitenland – na decennia van protectionisme zijn veel bedrijven niet competitief. Bij polyurethaanproducent Recsa in de stad Tigre ligt de verkoop 40% lager. 'Protectionisme was geen oplossing, maar wat heb je aan lagere kosten door vervallen invoerbelemmeringen als niemand koopt?', zegt mede-eigenaar Valeria Smolinski.

Illusie

Met deregulering wil Milei de groei aanjagen. Maar veel van de beloofde arbeidsmarkthervormingen, zoals makkelijker ontslag, zijn gestrand in rechtbanken en het parlement, waar hij een minderheid heeft. 'Bedrijven kunnen nog steeds nauwelijks werknemers ontslaan', zegt Smolinski. 'Dat remt de groei, want bij een terugval wil je niet vastzitten aan een te groot personeelsbestand.' Ze hekelt

bovendien het recente regeringsbesluit om de beleidsrente op te trekken om de koers van de peso te stutten voor de verkiezingen – iets dat financiering extra duur maakt en nu ook de economische groei dempt. ‘Milei focust nu al bijna twee jaar op de inflatie. Prima, maar maak ook eens tijd voor industriebeleid’, aldus Smolinski.

Volgens econoom Fernando Morra van de Universidad Nacional de San Martín, voormalig onderminister van economie, leeft Argentinië in zekere zin ‘in een illusie’. ‘Veel macrostatistieken ogen gunstig, maar binnenlandse productie en consumptie krimpen.’

Argentijnen klampen zich nog vast aan het oude vertrouwde, terwijl een nieuwe economische realiteit zich al opdringt, zien economen en experts. Onvermijdelijk gaan veel bedrijven failliet, zeggen zij. De economie herstructureert. Sectoren die niet kunnen concurreren, zoals textiel, krimpen of verdwijnen terwijl mijnbouw groeit. De Argentijnse jurist Jorge Pérez Alati, zwaargewicht in fusies en overnames, zegt erover: ‘Vergelijk het met de toetreding van Spanje tot de Europese interne markt. Aanvankelijk was er een bloedbad in de scheepsbouw en textiel, en het land moest zich heruitvinden.’

Het voorzichtige herstel is ongelijk verdeeld, zien economen. Voor 2025 verwachten lokale analisten 4,4% groei, na 1,8% krimp in 2024. Die groei komt vooral uit gas, olie en mijnbouw in Patagonië en de Andes – sectoren die de komende jaren broodnodige dollars moeten opleveren. Mileis investeringsregime RIGI trok \$12 mrd aan, vooral in de mijnbouw, maar dat sijpelt niet door naar de verarmde gordel rond de hoofdstad.

Alarmsignaal

Een politieke nederlaag van Milei toont dat het geduld met zijn kettingzaagbeleid zijn grenzen bereikt. Bij de tussentijdse verkiezingen op 7 september in de provincie Buenos Aires, waar bijna de helft van de bevolking woont, verloor zijn partij met 33% van de stemmen tegenover 47% voor de oppositie. Een overwinning in dit oppositiebolwerk was onwaarschijnlijk, maar de omvang van het verlies geldt als een onmiskenbaar alarmsignaal. ‘De macro-economische verwezenlijkingen bereiken de mensen niet’, gaf ook Mileis kabinetschef Guillermo Francos onlangs toe op de radio.

De markten reageerden dan ook fel: de Merval-index dook op één dag 13% omlaag, samen met de peso en de koers van obligaties. Het betekende de versnelling van een correctie die al langer gaande was, aangejaagd door het leeglopen van de valuta-reserves en economische verzwakking. Het wantrouwen groeit: om de peso overeind te houden moet de regering steeds meer peso's aankopen met dollars, wat de reserves nog verder uitput.

Kiezers hadden in hun achterhoofd mogelijk ook het corruptieschandaal rond Mileis zus Karina, die kabinetschef is. Gelekte audio-opnamen suggereren dat zij en raadgevers van de president commissies zouden hebben afgeroomd bij medicijnaankopen voor gehandicaptenzorg. Justitie onderzoekt de zaak, maar het beeld van de outsider Milei die streng zou optreden tegen corruptie is aangetast. De president met de wilde haardos beloofde ‘diepe zelfkritiek’ en annuleerde al een reis naar Spanje voor vergaderingen met adviseurs.

Geen zachtzinnige manier

Voor Milei blijft het koorddanseren tussen noodzakelijke harde ingrepen en voorkomen dat de weerstand te groot wordt, zegt econoom Sweder van Wijnbergen, oudgediende van de Wereldbank. 'Dit is wat ik decennialang zag in Latijns-Amerika: hyperinflatie gestopt door een noodzakelijke harde ingreep. Er is geen zachtzinnige manier voor.' De sanering veroorzaakt pijn: 'cadeautjes' die vroeger aan zowel de armen als de elite werden uitgedeeld, zijn verdwenen. 'Dat kan sociale onrust veroorzaken en het is de vraag of Milei de stabilisatie kan volhouden.' Dat niet alle Argentijnen de voorspoed nu al merken, vindt hij logisch: 'Je moet niet denken dat dertig à veertig jaar wanbeleid ineens binnen een jaar weer rozengeur en maneschijn is. Het duurt jaren.'

Veel economen hebben vertrouwen in Mileis aanpak, ondanks de bijwerkingen. 'Het wordt eerst slechter voordat het beter wordt', zegt de Duitser Julian Emami Namini, econoom aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Volgens Emami Namini verliezen mensen banen in niet-competitieve sectoren, maar vinden ze binnen anderhalf tot twee jaar werk in bloeiende sectoren als de mijnbouw wanneer de economie weer aanslaat na de shocktherapie.

Fernando Morra blijft sceptisch: 'Een groot deel van die voorspelde groei is gebaseerd op consumptie van geïmporteerde goederen, die relatief goedkoop is door de overgewaardeerde peso.' Maar die invoer wordt betaald met dollars die opraken, zegt hij. 'Ik geloof hier pas in als ik meerdere jaren duurzame en breedgedragen groei zie, zonder valutapaniek.'

Kapitaalmarkten

Een sleutelvraag voor Argentinië blijft of het opnieuw toegang krijgt tot de internationale kapitaalmarkten. Dat is cruciaal voor het land om de reserves aan te vullen en zich te financieren zonder opnieuw geld bij te drukken. De regering-Milei maakt zich sterk dat het land weer kredietwaardig wordt onder obligatiebeleggers, na twintig jaar getekend door twee staatsbankroeten die investeerders jarenlang het land uitjoegen.

Er zijn 'lichtpuntjes': een obligatie-uitgifte van \$750 mln door de provincie Córdoba en de overname van de Argentijnse tak van het Spaanse Telefónica door Telecom, gefinancierd met nieuwe leningen uit het buitenland. De meeste investeerders blijven echter voorzichtig en kijken of Mileis partij in oktober voldoende zetels kan winnen in het parlement en zijn project kan consolideren, weet Jorge Pérez Alati. 'Investeerders zijn decennialang slecht behandeld en Milei sleept die erfenis mee. Markten moeten geloven in het verhaal, maar wat ze nu zien is te broos en kan morgen alweer teniet worden gedaan door een volgende regering.' De 'rockster-econoom' staat voor een catch-22: om investeerders aan te trekken moet Milei de staatskas versterken en om dat te doen moet hij investeerders aantrekken.

Voor veel kiezers weegt de hoop op verandering nog steeds zwaarder dan de huidige offers. Lucas Bermúdez runt met een partner een autodealer in Puerto Madero, een van de meest welgestelde buurten in Buenos Aires. Door het wegvallen van subsidies en prijscontroles zijn de kosten gestegen en worden er minder wagens verkocht. 'Onze marges staan zwaar onder druk, rijke klanten komen nog maar één keer per jaar langs in plaats van twee à drie keer, zoals eerder', zegt

hij. Toch blijft Bermúdez Milei steunen: 'Twintig jaar wanbeheer draai je niet meteen terug. Hij legt de fundamenten, wij wachten tot de motor weer aanslaat.'

Begin 1900 stond Argentinië in de top 10 op de wereldranglijst qua inkomen per hoofd van de bevolking. Het land was rijker dan Japan. 'Argentinië kan weer even stabiel als Nederland of Duitsland worden', denkt Emami Namini. 'Als Milei zijn beleid volhoudt, vergelijkbaar met China's omslag van socialisme naar kapitalisme, zijn groeipercentages van 5% of meer haalbaar.'

Na de parlementsverkiezingen op 26 oktober zal blijken of de Argentijnse kiezer het mandaat van Milei verlengt. Zonder parlementaire meerderheid zal het volhouden van het ingrijpende beleid lastiger worden.